

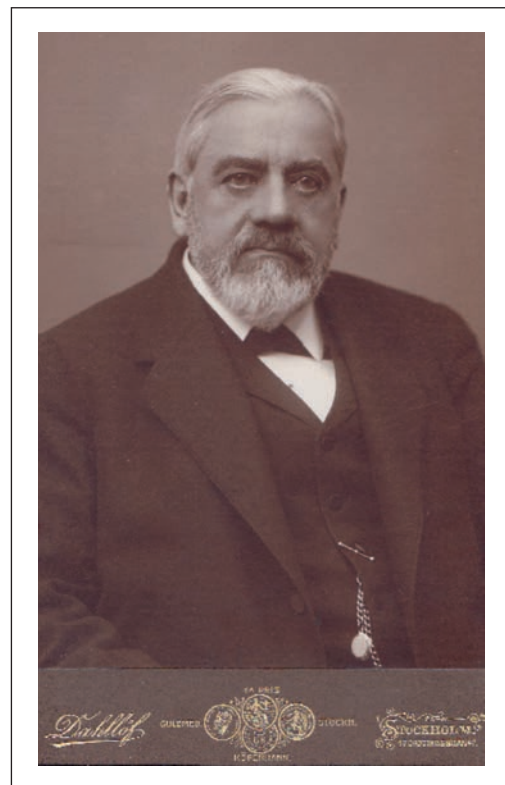
UNICORNIS

FARMACIHISTORISKA SÄLLSKAPET

NUMMER 1 ANNO 2010

Slutet av 1860-talet

1916

Wilhelm Sebardt (1841–1918)

Āovapotekare, reformivrare och finansman

Farmacihistoriska Sällskapet

Innehåll

Wilhelm Sebardt 1841-1918	2
Notiser	7
Omstrukturering, fabelsymbolik, aska, Dr Hjortons sippor och opiumleveranser	8

UniCornis

Unicornis utges av:
Farmacihistoriska Sällskapet
Box 1136, 111 81 Stockholm
Pg 86 06 78-2

Redaktionskommitté:
Ingegerd Agenäs, redaktör
historiker@swepharm.se
Jan-Olof Brånstad
janolofbranstad@gmail.com
Gunilla Sjödin
gunilla.sjodin@apotekensservice.se

Layout:
Kerstin Heineman

APOTEKARSOCIETETEN

SWEDISH ACADEMY OF
PHARMACEUTICAL SCIENCES

Wilhelm Sebardt (1841–1918)

Hovapotekare, reformivrare och finansman

Wilhelm Sebardt spelade en ledande roll inom den svenska apotekarkåren i flera decennier under andra halvan av 1800-talet och början av 1900-talet. Han drev en framgångsrik apoteksrörelse på apoteket Lejonet i Stockholm, men kom också att spela en viktig roll som hovapotekare under tre kungar, som ordförande i Apotekarsocieteten i 28 år, som finansman, som politiker och som kyrkoman.

Han skrev dagbok hela livet, och har efterlämnat utförliga minnesanteckningar, som representerar ett ovanligt tidsdokument, och belyser alla aspekter av hans gärning. Även andra medlemmar av hans släkt har fört minnesanteckningar som ger ytterligare information. Utöver dessa informella privata källor har jag nyttjat många andra, men avstår från att ge en formell referenslista.

Rötter och uppväxt

Wilhelm Sebardt föds i maj 1841, i huset Trångsund No. 6 (intill Stortorget), där fadern Carl Fabian har klädeshandel i bottenvåningen. Faderns släkt har varit handelsmän i flera generationer, medan flera i modern Carolina Sprinchorns släkt varit apotekare. Wilhelms morbror, Carl Sprinchorn, är innehavare av apoteket Lejonet, och ordförande i Apotekarsocietetens direktion 1856–1863. Hans far, Carl Ulrik Sprinchorn hade också varit innehavare av Lejonet, och ordförande i Apotekarsocieteten 1834–1836. Apotekarsocietetens styrelserum – Sprinchornrummet – har uppkallats efter dem.

Fadern dör tidigt, och Wilhelms uppväxt kommer sedan att ske under knappa förhållanden – moderns inkomst är cirka 7 000 kronor i månaden översatt till 2009 års penningvärde. Dåtida penningvärden har översatts till dagens med hjälp av Myntkabinettets modell för översättning av penningvärden.

Något år innan Wilhelm skall ta studenten övertalas han av sin morbror Carl Sprinchorn att avbryta sin skolgång och i stället börja som elev på apoteket Lejonet. Det blir en hård tid; han berättar i sina minnesanteckningar: ”*Elevtiden var prövande, huvudsakliga nattlägret i apotekets reception (skall kanske vara receptur) i den utdragna fällbänken. Ingen ledighet mer än varannan söndag och den man någon gång efter framställan kunde erhålla en aftonstund. Apoteket öppnades kl. 7,00 och stängdes kl. 10,00 då en del inläggning skulle göras. Sällan i säng före kl 12. Sedan passa nattvakten varannan eller tredje vecka. Ingen fristund vid måltiderna. Ett genomgångsrum tillsammans med de andra eleverna till förvarande av kläderna och för omklädnad. Kläderna förvarades i en gemensam byrå. Se där vad som bestods en elev den tiden.*”

Wilhelm tar sin farmacie studiosi-examen 1861, och avlägger apotekarexamen inför Sundhetskolegium år 1863.

Köpet av apoteket Lejonet

Apoteket Lejonet har sina rötter till Sveriges första apotek – slottsapoteket, som etableras 1552. Det flyttar senare ut till Stortorget för att år 1675 flytta till Gustaf Adolfs Torg. Det är vid den tiden som dörröverstycket med Lejonet kommer till, och ger namn till apoteket. Det flyttar senare till Regeringsgatan 8, i hörnet mellan Regeringsgatan och Jakobs Kyrkogata (numera Jakobsgränd), där det ligger på Wilhelm Sebardts tid.

Dörröverstycket till Apoteket Lejonet, tidigt 1700-tal, Farmacihistoriska museet.

En storaffär

Wilhelms morbror Carl avlider i januari 1865 och apoteket läggs ut för försäljning. Wilhelm lägger ett bud på 130 000 kronor för privilegiet och inventarierna, och 50 000 kronor för varulagret. Totalsumman blir översatt till dagens penningvärde, cirka 8,3 miljoner kronor. Det finns ingen dokumentation som talar för att Wilhelm skulle ha favoriserats i affären, på grund av släktskapet. Efter flera turer och konkurrerande bud, antas hans bud. Köpet genomförs i maj 1865, och tillträde sker den 1 oktober samma år.

Några egna pengar har han inte, och banklån i dagens mening finns inte vid den här tiden. Kontantinsatsen, 2 miljoner kronor i 2009 års penningvärde, lånas upp av släktingar och vänner och återstoden, 6,3 miljoner, betalas med skuldreverser från vänner och bekanta (främst andra apotekare).

Wilhelm skriver själv om affären: *”Jag kunde sedan aldrig få klart för mig, att jag någonsin kunnat vara så djärv...”*. Av hans minnesanteckningar framgår att han sannolikt under sin uppväxt på egen hand, och med hjälp av släktingar, skapat stora personliga nätverk, och att dessa varit till hjälp vid finansieringen.

Ett lönsamt apotek

Det visar sig snabbt att det varit en god affär – apoteket har mycket hög lönsamhet. För året 1867 noteras en nettobehållning efter alla utgifter för familjen och apoteket (in-

klusive låneräntor), på drygt 500 000 kronor i 2009 års penningvärde, och det följande året drygt 730 000. Wilhelm Sebardt blir alltså snabbt en förmögen man. Han berättar: *”... ägde vi redan vid 1869 års utgång ett kapital på icke mindre än 110.444 kr (drygt 5 miljoner i 2009 års penningvärde).*

”Så snart jag tillträdde apoteket började ett ständigt vigilerande (vigilera betyder låna) av gamla och nya vänner; däribland naturligtvis många läkare. Lånen utgjordes vanligen av ett eller annat 100-tal kronor (100 kronor motsvarar cirka 5 000 kronor i 2009 års penningvärde). Sällan blev det några förluster.”

Interiör från Apoteket Lejonet 1909, Farmacihistoriska museet.

Familjen

Wilhelm Sebardt, liksom morbrodern Carl Sprinchorn, har släktingar i Gävle, och där träffar han sin tillkommande Josefin när hon bara är tonåring, och han friar till henne 1864, när hon är 16 år. Josefin är dotter till Göran Fredrik Göransson, grundläggaren av Sandvikens Jernverk. Vid den här tiden är det stora ekonomiska bekymmer för Göransson och företaget, och Wilhelm Sebardt skall senare komma att spela en viktig roll i en rekonstruktion 1868.

Josefin och Wilhelm gifter sig 1866 och deras första hem blir på övervåningarna till apoteket på Regeringsgatan 8. De flyttar senare till det Sörensenska huset vid Fersenska terrassen, och deras sista hem blir på Norrmalms Torg 4, vid den tiden ett nybyggarområde. De får så småningom sex barn, av vilka fem överlever till vuxen ålder.

År 1876 köper de ett landsställe – Rösunds gård i Stjärnbov – där de framöver kommer att tillbringa det mesta av

sin tid på somrar och helger. De är trägna gäster i Gryts kyrka i Stjärnhov, och gör flera betydelsefulla donationer till kyrkan. På kyrkogården skapas en familjegrav när sonen Erik dör vid 2 års ålder, i komplikationer till en svår kikhosta. Gården har blivit kvar i släkten fram till idag, och alla Wilhelms och Josefins barn och barnbarn vilar på Gryts kyrkogård.

Apotekarsocieteten

Redan två år efter att han tillträtt apoteket Lejonet blir Wilhelm Sebardt medlem av Apotekarsocietetens direktion; han är då 26 år gammal. Han blir en stark drivande kraft inom Societeten och är dess ordförande åren 1878–1906 – en längre tid än någon annan före eller efter honom. Han och direktionen har att hantera åtskilliga stora frågor, som bland annat gäller villkoren för inköp av apotek, pensioner, och utbildningsfrågor. Wilhelm Sebardt kommer också att bli en drivande kraft i den stora affärsverksamhet som skapades av Societeten – Apotekarnes Mineralvattens aktiebolag.

Amorteringsfonden för apoteksprivilegier

Redan när de första apoteken skapades, i början av 1600-talet, utdelades s.k. apoteksprivilegier. Detta innebar att apotekaren kunde sälja sitt apotek med tillhörande privilegium. Systemet avskaffades 1834 när det gällde nya apotek men kvarstod för tidigare inrättade apotek – cirka 120 stycken. Med tiden kom priserna att bli allt högre, och det blev allt svårare och mer betungande för en apotekare att köpa ett eget apotek. Därför kom personliga konkurser att bli vanliga bland apotekare, som inte klarade av att betala räntor och amorteringar på de personliga lån de tagit för apoteksköpet. Privilegiesystemet gällde också apoteket Lejonet.

Lösningen på de ekonomiska problemen vid köp av apoteksprivilegier blir den s.k. amorteringsfonden, som beslutas av Kungl. Maj:t (regeringen, även om besluten formellt fattades av kungen) 1873, och Wilhelm Sebardt som är en av de drivande krafterna bakom denna kommer från början att sitta i dess styrelse. *Han berättar: "Jag blev invald i styrelsen för fonden från första början och hämtade den första millionen (cirka 46 miljoner i 2009 års penningvärde) i sedlar i Skandinaviska Kredit AB (föregångare till Skandinaviska banken; numera SE-banken) samt bar dem till fondens kontor".* Fonden, som finansieras genom ett obligationslån, löser in privilegierna efter en professionell värdering, och apoteksinnehavarna får sedan betala en relativt låg ränta och amortera lånet under en period av 46 år, vilket är avsevärt mera förmånligt än de villkor som gällde för de personliga lån som annars var den vanliga finansieringen av apoteksköp. Systemet innebär också att hela systemet med privilegier avskaffas fr.o.m. 1920 och från den tidpunkten tilldelades apotek i en fri ansökningsprocess.

Wilhelm Sebardt har själv stor nytta av reformen; han skriver: *"Den 1 augusti utbetalades lösen för en hel del apotek, däribland mitt, som likviderades med 175,000 kr (8 miljoner), varvid jag blev i tillfälle inlösa alla mina utebelöpande skuldförbindelser för apoteket och även hade ett icke obetydligt belopp över."*

Andra reformer under Wilhelm Sebardts tid

Andra viktiga reformer gäller bl a pensionering för apotekare, och inträdeskraven för farmaceutisk utbildning.

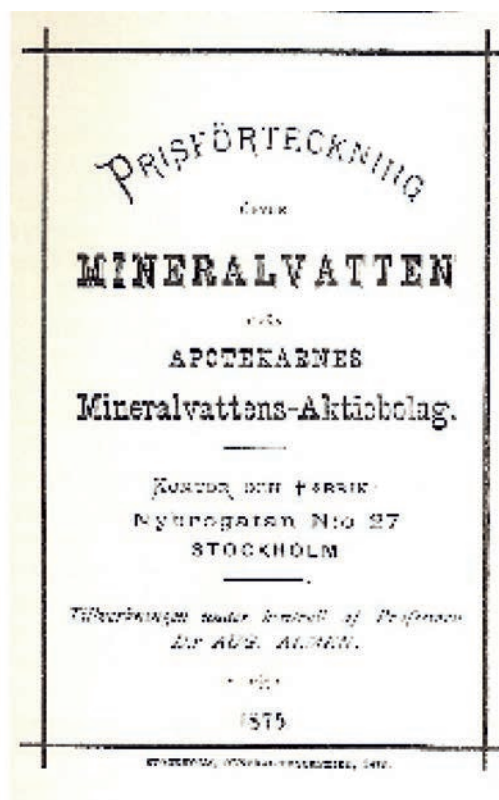
Frågan om en pensionskassa för apotekare hade väckts på 1860-talet (det här var ju en tid då någon allmän pension inte fanns). Wilhelm Sebardt och Apotekarsocieteten driver sedermera frågan konsekvent, vilket resulterar i ett riksdagsbeslut 1887 om en pensionskassa för apotekare.

Inträdeskraven till farmaceutisk utbildning hade av tradition varit mycket låga (det handlade i stort sett om att ha gott rykte och kunna latin). Apotekarsocieteten börjar under Wilhelm Sebardts tid att driva kravet att det skulle krävas mogenhetsexamen (studentexamen). Kungl. Maj:t är dock motspänstiga och det dröjer ända till 1893 innan reformen genomfördes.

Apotekarnes Mineralvattens AB

Traditionen att "dricka brunn" hade mycket gamla traditioner, både i Sverige och i många europeiska länder. Från 1700-talet och framåt kom det att finnas många brunnsanläggningar i Stockholm, och på andra håll i Sverige. På 1770-talet beskrivs cirka 300 brunnar med kolsyrehaltigt vatten, s.k. surbrunnar (gatunamnet Surbrunnsgatan i Stockholm kommer från en sådan brunn). En av de tidigaste och mest kända var Medevi Brunn, där Wilhelm Sebardts son Carl kom att verka som brunnsläkare under många år.

De utländska brunnsvattenen, t ex från Karlsbad, Pyramonte, Bath och Spaa ansågs överlägsna de svenska och

med tiden utvecklades en stor import av sådana vatten. De var dock dyra och svåra att få tag på och därför uppkom tanken att man skulle kunna tillverka "artificiella" mineralvatten. Det var kemiprofessorn i Uppsala Torbern Bergman som först födde idén och som tillverkade det första mineralvattnet (för eget bruk), år 1771.

Mineralvattnen uppfattas vid den här tiden som läkemedel; ”hälsovatten” säger man ofta, och därför krävs det speciellt tillstånd från Collegium Medicum (föregångare till Dagens Socialstyrelse) för att få tillverka och försälja mineralvattnen. Det kommer så småningom att finnas en mängd tillverkare, bland annat många apotek, och det visar sig, när kemiprofessorn August Almén i början av 1870-talet gör analyser, att kvaliteten på mineralvattnen är starkt varierande, och att det finns många som är direkt undermåliga. Saken blir känd inom Apotekarsocieteten och Wilhelm Sebardt tar 1874 initiativ till bildandet av ett bolag för tillverkning av mineralvattnen – Apotekarnes Mineralvattens AB. Tanken är att en storskalig industriell produktion kan ge mycket bättre möjligheter till hög och jämn kvalitet. Det blir många turer, och oenighet och osäkerhet uppstår när det kommer till att teckna aktier i det nya bolaget. Det handlar om totalt 300 aktier, med ett nominellt värde på 100 kr (4 600 i 2009 års penningvärde). I en minneskrift från 1935 beskrivs händelseutvecklingen på följande sätt: ”... *det rådde stor tveohänsenhet, så stor till och med, att hade icke en mans vilja triumferat, så hade näp-peligen Apotekarnes Mineralvattens Aktiebolag någonsin kommit till stånd. Denne man var apotekare Sebardt, vilken alltifrån starten fick ett dominerande inflytande och en central ställning i företaget*”. För att övertyga en del av de yngre apotekarna lovar Wilhelm Sebardt två av dem att, om de tecknar aktier, han sedan skall köpa en del av deras aktier. Han står vid sitt löfte och de överlåter till honom 10 aktier, för 1000 (46 000) kronor. Om man utgår från att han själv också köpt de 12 aktier som apotekare i Stockholm hade rätt till, bör han därmed sammanlagt ha ägt minst 22 av de 300 aktierna. Om uppgörelsen med de unga apotekarna skriver han: ”... *vilken transaktion jag naturligtvis aldrig har behövt ångra*.” Aktieinnehavet är vid hans bortgång 1918 värt drygt en miljon kronor i 2009 års penningvärde.

Wilhelm Sebardt ingår i styrelsen i det nybildade bolaget, och är ordförande under många år; han kvarstår i styrelsen till sin död.

Verksamheten kommer igång snabbt – redan efter ett år är den nybyggda fabriken, med adressen Nybrogatan 35 färdig för produktion. Platsen motsvarar idag hörnet av Nybrogatan och Humlegårdsgatan, mitt emot den tomt där Östermalms Saluhall skulle komma att byggas 1888. De viktigaste produkterna under de första decennierna är ”kopior” av hälsovatten från utländska källor. Verksamheten går bra under lång tid, under ledning av apotekaren Georg Gauffin, som är verkställande direktör, med en stadig expansion år efter år. Man har en svår period i början av 1900-talet, bland annat på grund av konkurrens från en annan vattenfabrik som etablerats av apoteket Nordstjernen. Så småningom kommer Apotekarnes, efter ett förslag som ursprungligen framförts av Wilhelm Sebardt, att slå samman med Nordstjernen, och även att köpa upp andra konkurrenter, bl a AB Pomril, vilket tillförde ett varumärke som kom att leva länge.

Därefter följer en lång tid av framgångar, även om problem med råvarutillgång under första världskriget ställer till stora bekymmer.

I slutet av 1920 förs förhandlingar om samarbete med ett annat stort företag, Stockholms Bryggerier. Detta resulterar så småningom i att Stockholms Bryggerier övertar aktiemajoriteten i Apotekarnes. Själva varumärket Apotekarnes – starkt och etablerat – kommer dock att överleva under många decennier, och finns fortfarande kvar på vissa produkter inom Carlsberg.

Andra engagemang

Wilhelm Sebardt är också engagerad i andra viktiga upp- gifter inom apoteksväsendet – han är medicinaltaxerevis- or, sitter i farmakopékommittén och i Farmaceutiska Institutets styrelse under en lång följd av år. Han sitter också som ordförande vid flera stora nationella apotekar- möten, och blir hedersledamot av flera utländska apote- karsammanslutningar.

Han är ledamot av Stockholms Stadsfullmäktige åren 1877–1905; han blir tillfrågad av A.O. Wallenberg om denne får föreslå honom som kandidat till riksdagen, men han tackar bestämt nej. Han sitter också i styrelserna för en rad andra institutioner – Stockholms Stads Hälso- vårdsnämnd, Stockholms folkskolor, Barnsjukhuset Sa- mariten, Sabbatsbergs sjukhus, Allmänna Arbetsinrätt- ningen och Läkarsällskapet.

Han är även mycket aktiv i kyrkliga sammanhang i Ja- cobs och Johannes församling, där han är kyrkvård och medlem av kyrkorådet. Han är med i den grupp som ska- par Johannes kyrka och som tack finns hans namn in- präglat på en av kyrkklockorna där, som skänkts av drottning Victoria.

Finansmannen

Redan som barn börjar Wilhelm Sebardt göra affärer. Han tillverkar och säljer anteckningsböcker, han hjälper till med moderns extraarbete med påklistring av apotekseti- ketter och han kommer med tiden att tjäna en hel del pengar på att ge privatlektioner till andra pojkar. Även en ledsagarverksamhet för damer som är rädda att gå en- samma hem inbringar en del slantar. Så småningom får han också hjälpa till med en del enklare arbete på Hov- apoteket Lejonet, som ägs av hans morbror. Han bokför alla sina inkomster och bidrar så småningom rätt väsent- ligt till familjeekonomin.

Sandvikens Jernverk

Wilhelm Sebardts svärfar Göran Fredrik Göransson ären

av de stora gestalterna i svensk industrihistoria. Men skapandet av Sandvikens Jernverks Aktiebolag (numera Sandvik) är förenat med stora ekonomiska svårigheter och det är svindlande nära att företaget inte skall överleva. I en slutlig stor ekonomisk operation år 1868 satsar en grupp av affärsmän och släktingar sammanlagt 225 000 kronor (10,4 miljoner i 2009 års penningvärde) för att G.F. Göransson skall kunna köpa Jernverket ur konkursen. Wilhelm Sebardt är en av dem som satsar mest – cirka 1 miljon kronor i 2009 års penningvärde. Han kommer sedan genom åren att ha nära kontakter med företaget och blir 1899 ordinarie medlem i styrelsen, och sedan styrelseordförande under åren 1910–1917. Styrelseengagemanget i Sandviken innebär inte bara deltagande i sammanträden, utan han spelar på många sätt en aktiv roll i affärerna, och hjälper till med bankkontakter och liknande när så behövs.

Som en av dem som tidigt satsat pengar i företaget blir han stor aktieägare, men merparten av aktierna förefaller att under åren ha överlämnats som gåvor till familjen och släkten. Vid sin bortgång äger han 250 aktier med ett nominellt värde om 2 500 kronor per aktie. Detta motsvarar vid den aktuella tidpunkten 5 % av samtliga aktier i bolaget.

Långgivare, konkursförvaltare med mera

Affärsverksamhet i 1800-talets Sverige byggde i huvudsak på privatlån – banker i dagens mening fanns endast i mycket begränsad skala. Den som ville köpa eller investera i en affärsverksamhet var därför hänvisad till privatlån, och skuldförbindelser mot borgen. Genom sin goda ekonomiska situation blir Hovapotekaren snart anlitaad av många, inte minst apotekare, som långgivare och borgenär. Med tiden kommer detta att utvecklas till en rätt stor verksamhet, även om vi inte känner till så mycket ekonomiska detaljer. Det står dock klart att det inte enbart handlar om en vinstgivande verksamhet – han förlorar en hel del pengar på lån och borgensförbindelser till apotekare och andra.

Konkurser är vid den här tiden vanliga bland apotekare, och Wilhelm Sebardt blir ofta anlitaad som värderingsman och förhandlare i konkurser. Detta utvecklas med tiden till en betydande verksamhet, som inte bara omfattar apotekare. Åtskilliga gånger ordnar han med insamlingar till bekanta som kommit i ekonomiska svårigheter, för att undvika konkurs och att de skall behöva gå ifrån sina hem.

Han har nära personliga förbindelser med många av tidens mest framstående affärsmän och bankmän, bland andra André Oscar Wallenberg, grundaren av Stockholms Enskilda Bank (föregångare till SE-banken) dennes son Knut Wallenberg, och VD:n för Handelsbanken Louis Fraenkel. Wilhelm Sebardt är också en flitig penningplacerare i många företag av olika typer, med varierande framgång.

Hovapotekaren

Wilhelm Sebardt kom att tjäna som hovapotekare under tre kungar. Han berättar: "Omedelbart efter tillträdet av apoteket fick jag företräde hos Konung Carl XV, som tog mig helt gemytligt i sin ateljé sysslande med målning, och i november utnämndes jag till hovapotekare."

Carl XV avlider i september 1872 och Wilhelm Sebardt blir då utnämnd till hovapotekare hos den nye kungen, Oscar II, efter att ha avlagt tro- och huldhetssed på tre olika platser: slottet, Medicinalstyrelsen och börsalen.

Uppdraget som hovapotekare innebar naturligtvis att leverera mediciner till kungafamiljen, men också en del udda uppdrag. "I mars (1873) avled Prins August (bror till Carl XV och Oscar II), då jag av Key blev anmodad närvara vid den av honom verkställda balsameringen. Änkedrottning Josefina tittade in i dörren då balsameringen pågick, men drog sig ögonblickligen tillbaka då hon fick se oss i allt lugn rökande våra cigarrer. Jag underskrev även det upprättade protokollet." Axel Key var professor i patologi vid Karolinska Institutet och dess rektor åren 1886–1897. Rökandet av cigarrer vid en förrättning som denna kan tyckas chockerande, var ganska normalt vid obduktioner och liknande vid den här tiden, då avsaknaden av kylanläggningar gjorde att doften från döda kroppar var påträngande.

Oscar II:s kröning – den sista kungliga kröningen i Sverige – äger rum i maj 1873 i Storkyrkan, och det är Wilhelm Sebardts uppgift att bereda kröningsbalsamen. Han berättar: "Kröningsbalsamens beredning gjorde mig ej så litet huvudbry. Lyckligtvis fanns i apotekets gömmor en liten original järnflaska med äkta "Mekkabalsam" varav en del inblandades i balsamen varigenom densamma erhöill en "historisk prägel". Den fina aromen erhöills av en flaska engelsk parfym som Josephine fått av Henrik (hennes bror). Jag fick i Riksmarskalkens närvaro fylla kröningshornet uppe på slottet. En hel del små burkar och benaskar fyllda med den dyrbara smörjan utdelades på begäran såsom souvenirer till en hel del av hovets högre funktionärer, särdeles de kvinnliga".

Även om det inte finns uttryckligen dokumenterat förefaller det klart att Wilhelm Sebardt blev hovapotekare även hos Gustaf V, efter Oscar II:s bortgång. Från den tiden finns på Farmacihistoriska muséet bevarade två etiketter till medicin som levererats till kungen och till drottning Victoria; den senare är utskrivna av drottningens livmedikus och förtrogne, Axel Munthe och expedierades på Slottsapoteket i Drottningholm, som också ägdes av Wilhelm Sebardt.

Båda förskrivningarna gällde preparat med brom – den tidens lugnande medel och sömnmedel. Med tiden kom de ur bruk, eftersom de orsakade mycket biverkningar, på grund av att brom lagras upp i kroppen, så kallad bromism, med huvudvärk, sömnlöshet, apati, dålig blodcirkulation och akne.

Av minnesanteckningarna framgår att Wilhelm Sebardt under sina senare år är en trägen gäst på slottet, framför allt som medlem av Gustaf V:s ”bridgegång”.

Epilog

Efter att under några år ha haft tilltagande hjärtbesvär avlider Wilhelm Sebardt natten till den 18 december 1918. Han jordfästas i Jakobs kyrka, av sonen Fredrik. Den 9 januari 1919 förs stoftet med tåg till Stjärnhov där gravsättningen skall äga rum. Svärdottern Sigrid berättar i sina minnesanteckningar: ”Kl. ½ 12 åto alla kuskarna, de voro tolv, middag här (på familjegården Rösund). Sedan åkte vi i 11 slädar till Stjärnhov. Alla de äldre på gården voro

Gryts kyrka, Stjärnhov

med. Där hämtades stoftet. Kistan ställdes på en långsläde klädd med granris och åkte före det långa stilla tåget. Klockan ringde så vackert från höjden då vi kommo fram.” Kistan bärs till gravstenen av släktingar och av gårdens folk.

Ett varmt tack till en av Wilhelm Sebardts efterträdare som ordförande i Apotekarsocieteten, Leif Eklund, för värdefull hjälp med material, och synpunkter på innehållet.

Bengt S Nilsson

bengts.nilsson@telia.com

Krakowresan

Tanken var ju att Farmacihistoriska Sällskapet skulle besöka systemmuseerna i Krakow. Eyafjallajökull tyckte annorlunda och i sista minuten fick vi ställa in. En deltagare hade hunnit till Arlanda och installerat sig i övernattningshotell på Arlanda. De som utgick från Skåne bytte till egen bil och skickade oss glada sms från resan. Justa arrangören (Airtours) betalade tillbaka varenda krona och tog inte ens ut någon expeditionsavgift.

Nu funderar vi på en resa till hösten, w 40, 41 eller 42. Hör av Dig om Du är intresserad till Historiker@swepharm.se eller Farmacihistoriska Sällskapet, Apotekarsocieteten, Box 1136, 11181 Stockholm.

Sjukvårdspersonal i krig

Tomas Gustafson, AT-läkare och doktorand i medicins historia skall skriva en avhandling om svensk frivillig sjukvårdspersonal i krig och katastrofer under 100 år – perioden 1864 till 1964. Tomas Gustafsson och hans handledare Peter Nilsson är intresserad av info med personer som har speciella förslag eller dokument på detta tema. Du som varit i Kongo eller Korea eller någon annanstans under denna tidsperiod eller känner någon med sådan erfarenhet kanske har något att förmedla till forskningsprojektet. Hör i så fall av Dig till Peter M Nilsson, enheten för medicins historia, Lunds universitet, tel. 046-17 33 01.

Två av våra hedersledamöter har avlidit

Stig Ekström och Rune Lönngren har båda avlidit under våren. Dödsrunor över dem båda har funnits i elixir och också i dagstidningarna. Från Farmacihistoriska Sällskapetets sida kan vi ytterligare med tacksamhet minnas de insatser de gjort för vår verksamhet. Stig var vår förste ordförande och drivande i skapandet av de samlingar som nu utgör vårt museum. Hans smittande entusiasm och omfattande kunskaper var oss till stor glädje. Rune drev det stora projektet med Svensk farmaci under 1900-talet och tillsåg därmed att vi fick en samlad dokumentation över ett händelserikt sekel.

Omstrukturering, fabelsymbolik, aska, Dr Hjortons sippor och opiumleveranser

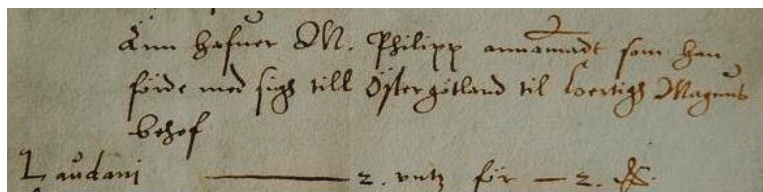
Första halvåret 2010 har påtagligt präglats av apoteksmonopolets upphörande även för FHS:s del. Vi har haft en dialog med Apoteket Omstrukturering AB och man har från ett flertal håll varit i kontakt med styrelsen om diverse lösöre och vi har fått omhändertaga en del intressanta dokument. Vad gäller lösöre är det inte minst skyltar som varit aktuella då ju de nya aktörerna vill frånga den traditionella fabelsymboliken karakteriserad av djurnamn med därtill hörande rekvisita. Vi kan dock notera att man från vissa håll gärna vill ha något gammalt traditionsbärande att visa upp, då främst i anslutning till företagets receptioner och möteslokaler, vilket är glädjande. Donationer och förvärv till Apotekarsocieteten:s bibliotek och museum redogörs för närmare i senaste numret av Elixir. Här vill jag dock nämna att Farmacihistoriska sällskapet tacksamt mottagit en penninggåva från apotekare Gunnar Lundbergs dödsbo. Gunnar Lundberg som var innehavare av apoteket Vasen i Linköping, var mycket aktiv inom Farmacihistoriska sällskapet och byggde upp apoteksmuseet i Gamla Linköping. Medlen kommer att användas som bidrag till hantering av det farmaceutiska kulturarv som Gunnar efterlämnat i Linköping

Bland vårens begivenheter kan omtalas att vår studieresa till Krakow och dess farmacihistoriska museum blev om inte helt lagd i aska dock väl så rumphuggen. På grund av det isländska vulkanutbrottet och askans spridning med vinden blev resan med flyg inställd för flertalet anmälda. Fyra tappra skåningar bordade emellertid en från landskapet avgående nattlig transportfärja för att medelst automobil anlända till Krakow i laga tid för museibesök mm. Vårens möte den 27 maj kom att samordnas med utställningen LÄKE KONST på Prins Eugens Waldermarsudde, där material ur Hagströmerbibliotekets samlingar varav inte minst ett antal botaniska praktverk tillhöriga Apotekarsocieteten ställs ut. Den som har tillfälle besök gärna utställningen som kommer att pågå till den 29 augusti.

Arbetet kring utvecklingen av kvalitetsdokumentation

av läkemedelstillverkning börjar bli klart. Undertecknad och representanter för arbetsgruppen besökte i mars Leo Pharma (tidigare Lövens) i Ballerup, Danmark för att ta del av hur Lövens mer än 100-åriga verksamhet dokumenterats. Företaget får betraktas som unikt då det, till skillnad mot vad vi sett för svensk läkemedelsindustri, motstått alla mergers. Mötet resulterade i att man beslöt om ett utbyte av relevant dokumentationsmaterial. Beträffande frågan om en mer genomgripande genomgång av svensk läkemedelsindustri:s historik och möjligheter till en läkemedelsindustrihistorisk samling formeras nu en arbetsgrupp under ledning av Lennart Ernerot.

I vårt engagemang kring farmacihistorisk forskning för betygsarbeten och doktorandstudier har vi stött en C-uppsats i historia om Sippan som hjälpte mot allt, kring användningen av Dr Hjortons pulver (innehållande fenacetin) företrädesvis vid Husqvarna vapenfabrik, som lagts fram vid Högskolan i Jönköping. I anslutning till det tidigare omtalade arbetet av doktoranden Daniel kring Svensk opiumhandel, vet vi nu inte bara att Stagnelius var opiumtuggare och att Johan Abraham Grill hade en del skumraskaffärer för sig och blev rik som ett troll utan även att man år 1595 levererade opium till den sinnessjuke Hertig Magnus i Östergötland (Vadstena).

....som han förde med sig till Östergötland til Hertig Magnus behof

Ur apotekares Fyth räkenskaper i Riksarkivet.

Med önskan om en skön sommar.

Björn Lindeke